

Tobaken, samhället och vi —

Samtal om bl a Nationalföreningen för Upplysning om Tobakens Skadeverkningar, NTS

Carl-Gunnar Eriksson

Denna artikel baseras på ett samtal mellan Paul Nordgren och Lars Ramström i NTS, Nationalföreningen för Upplysning om Tobakens Skadeverkningar, i Stockholm och Carl-Gunnar Eriksson, Socialmedicin i Örebro.

Kampen mot tobaksbruket och tobaksskadorna i Sverige började redan på 1800-talet. Genom uppvaktningar av regering och riksdagsaktiviteter började samhället stödja tobaksupplysning från mitten av 1960-talet, varvid den nuvarande NTS-verksamheten kunde grundläggas. En uppgift för NTS är att fungera som informations- och dokumentationscentral inom tobaksområdet. Därigenom fungerar NTS som en katalysator för upplysningsverksamheten i många olika sammanhang. Fältarbetet inom bl a mödravård och lärarfortbildning innebär att man engagerar nyckelpersoner i tobaksupplysningsarbetet. NTS har både enskilda medlemmar och medlemsorganisationer och de är viktiga informationskanaler. Även som centralt fackorgan mår NTS om direkta fältkontakter. Samtalet berörde även frågan om rökare kan fungera som tobaksinformatörer, kunskapens betydelse, internationellt samarbete och nationella utredningar. Slutligen berördes samhällets dubbelroll som marknadsförare, tobaksbeskattare och ansvarig för hälso- och sjukvården.

Jag tog hissen och åkte de 22 våningarna upp i Wenner-Gren Centers skyskrapa för att träffa Lars M Ramström och Paul Nordgren, som båda arbetat inom Nationalföreningen för Upplysning om Tobakens Skadeverkningar (NTS) i mer än 10 år. De har också medverkat i de senaste årens centrala utredningar inom tobaksområdet. Min avsikt var att belys-

sa verksamheten inom NTS och diskutera en del principfrågor för tobaksarbetet.

Historiska fragment

Redan 1886 bildades föreningen "Tobakskampen", som senare bytte namn till "Bort med tobaken" (5). Denna förening var en liten folkrörelse, som arbetade för att få bort tobaksbruket. På 20-talet arrangerade föreningen den 3:e Internationella Antitobakskongressen i Stockholm med deltagande från ett flertal länder. Föreningen förde dock en tynande tillvaro och gick sedermera upp i Svenska Frisk-sportförbundet. År 1955 bildades Riksförbundet mot tobak (RMT). Regeringen gav efter en uppvaktning organiserad av RMT Statens Medicinska Forskningsråd i uppdrag att utarbeta en rapport om tobakens skadlighet. Rapporten presenterades 1958, men sedan hände inte så mycket. I januari 1963 uppvaktade en grupp vetenskapsmän regeringen och det gav upphov till ett statsanslag på 500 000 kronor till upplysning om tobakens skadeverkningar. År 1964 ombildades RMT till den nationalförening som idag utgör vårt fackorgan för tobaksfrågan (6).

Under de första åren arbetade man inom NTS intensivt med skolverksamhet. Material producerades. En speciell pärm och bildband togs fram för att kunna användas i skolsammanhang. Tidigt startade också skolkonsulentverksamheten. Paul Nordgren arbetade tidigare som en av de resande skol-

.....

Redan 1886 bildades en förening som arbetade för att få bort tobaksbruket.

.....

En central uppgift för NTS är att fungera som informations- och dokumentationscentral.

konsulenterna. Med hela Sverige som arbetsfält reste de runt till olika skolor och hade motivationslektioner i olika klasser.

NTS målsättning

Under de första åren var föreningen baserad på enskilda individers medlemskap, men under de senaste åren har föreningens medlemsstruktur förändrats. Man har byggt upp en förening, där olika medlemsorganisationer ingår. Idag är det många olika föreningar som är medlemmar i NTS, bl.a Svenska Läkaresällskapet, Svenska Korporationsidrottsförbundet, Riksförbundet Hem och Skola, Svenska Scoutförbundet, Svenska Frisksportförbundet, Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka, Hälsofrämjandet, Tandvärnet, Riksföreningen för Laryngectomerade, Studieförbundet Vuxenskolan, Moderata Samlingspartiet. Genom dessa medlemsorganisationer så skapas förutsättningar för informationsspridning till dessa föreningars medlemmar. Denna del av verksamheten är under uppbyggnad. Idag har föreningen dessutom ca 1000 enskilda medlemmar.

Lars Ramström framhöll, att en central uppgift för NTS är att fungera som informations- och dokumentationscentral. Det gäller att följa upp vad som händer inom tobaksfältet för att sedan kunna sprida informationen vidare. Som fackorgan inom tobaksområdet gäller det alltså att producera material och arbeta med fortbildning.

Ett exempel på hur de arbetar inom NTS är enligt Paul Nordgren samarbetet med Stockholms Läns Landsting runt tobaksfrågan inom mödravården. Barnmorskor är centrala nyckelpersoner för det arbetet (3). NTS har då medverkat i studiedagar, där barnmorskor utbildas i att fungera som tobaksinformörer. Innehållet i den utbildningen har varit både medicinska skadeverkningar av tobak och tobaksupplysningsmetodik. För denna verksamhet har NTS arbetat fram ett särskilt materialpaket. Detta innehåller dels ett kompendium för barnmor-

skorna, dels informationsmaterial med en affisch, undervisningsplansch och foldrar (2). Utvärdering av verksamheten har visat, att den fungerar bra.

NTS har kommit att spela en katalysatorroll i tobaksupplysningssammanhang. Folk inom olika verksamhetsområden som idrottsföreningar, hem- och skolföreningar, personalavdelning eller fritidskontor inom en kommun börjar fundera på att arbeta med tobaksfrågan. Risken är då stor, att man känner att tobaksbruket är ett så kontroversiellt område att man inte vågar sig på det. Hur skall arbetet läggas upp? Om de då tar kontakt med NTS, berättade Lars Ramström, så kan de få stöd och NTS kan förse dem med lättillgängligt material i skriftlig eller muntlig form. Det är ju en stor skillnad mellan att själv behöva förbereda ett föredrag och att kunna använda redan producerade diabolbilder, affischer, utställningsmaterial och underlag till föredrag.

Ett typexempel är mödravården, men på ett likartat sätt har NTS arbetat med lärarfortbildningen. Undervisningen direkt till eleverna sköts ju främst genom lärarna. Därvid har NTS också bidragit med en metodisk handledning som utarbetats under medverkan av Eric Horning och Rolf Svanberg. I begränsad utsträckning medverkar NTS även i den direkta elevundervisningen genom att de på konsultbasis har tre skolkonsulenter.

Det har visat sig vara svårt att komma in i grundutbildningen av lärarna. Delvis kan detta ha att göra med att det är svårt att få in ett sådant övergripande område som tobaken i lärarutbildningen, som till sitt innehåll bestäms av skolämnessstrukturen. I fortbildningen finns mycket friare strukturer och det har gjort, att det har gått lättare att komma in i de sammanhangen. Dessutom kan det vara så, att man först efter det att man har varit ute och arbetat som lärare upptäcker problemen och uppgifterna inom arbetet med förebyggande av tobaksdebuten och begränsning av tobaksvanan.

NTS organisation

Idag finns 5.5 heltidstjänster på NTS. Lars Ramström är verksamhetsledare och har under senare år arbetat mycket med det internationella samarbetet. Paul Nordgren har ett övergripande ansvar för in-

formationsverksamheten och är bla redaktör för NTS tidskrift "Tobaken och Vi". Anne Barroll har hand om dokumentationen och biblioteket samt arbetar också med rökvanestudierna (1). Karin Sandahl sköter den allmänna upplysningen och löpande materialinköp. En annan heltidstjänst går åt till att expediera beställt material och det visar den efterfrågan som tobaksupplysningsmaterial har. En halvtidsanställd kamrer sköter bokföringen.

Liksom alla föreningar så har NTS en styrelse, som utses av årsmötet. Styrelsen beslutar i de löpande frågorna. Skol- och ungdomsrådet deltar i planeringen av olika projekt på ett mycket tidigt stadium. Sammansättningen av rådet är sådan, att det skall finnas representanter för skol- och ungdomsvärlden. Det vetenskapliga rådet har en stor kompetens inom specialområdet. Merparten är läkare, men även beteendevetare och ekonom finns med. Ett flertal konferenser och symposier, bla i Saltsjöbaden, Visby, Ronneby och Skövde har arrangerats av det vetenskapliga rådet.

Fackorgan, myndighet, folkrörelse

Inom tobaksområdet finns tre olika organ med olika funktion. NTS är ett fristående fackorgan inom området, medan h-nämnden arbetar med hälsoupplysningsfrågor med socialstyrelsen som bas. Det finns en ansvarsuppdelning mellan h-nämnden och NTS i flera frågor. Bl a har NTS till uppgift att bygga upp ett fackbibliotek inom området. Dessutom får NTS en stor del av sina medel från socialstyrelsen. NTS arbete från 60-talets mitt skapade förutsättningar för en mer folkrörelsebetonad organisationsbildning. 1974 bildades sålunda Riksförbundet VISIR (Vi som inte röker). Den förre ordföranden i VISIR, Hans E von Holst, har under hela tiden varit aktiv medlem i NTS. VISIR fyller en viktig roll genom de lokala medlemsklubbarna och det arbete som de bedriver. Som en underavdelning till VISIR har

Egna direkta kontakter med fältet behövs annars är risken stor att man kommer att sitta i ett elfenbenstorn.

Skolbarn är ofta misstänksamma mot en icke-rökande moralpredikant — men det är inte frågan om att predika mot rökningen.

Rökväktarna fungerat och genom brevkontakt förmedlat en del information till folk som velat sluta röka. Arbetet inom VISIR varierar väldigt mycket mellan olika lokalavdelningar och klubbar.

Centralt organ med fältkontakter

I samtalet betonades vikten av att få del av problemen på fältet. Det är ju vardagsutövningen som är spontanmotivationen för att gripa tag i frågorna, framhöll Lars Ramström. Vi har, när det gäller skolverksamhet, bedömt att det varit lämpligt att söka kontakt med den välorganiserade fortbildningsverksamhet som finns både vid lärarhögskolorna, länskolnämnderna och inom kommunerna. Genom de förhållandevis fria formerna kan personal från NTS reguljärt medverka. Däremot har den direkt elevtillvända verksamheten inte utvecklats i lika stor utsträckning. En heltäckande verksamhet är omöjlig, men egna direktkontakter med fältet behövs, annars är risken stor att man kommer att sitta i ett elfenbenstorn.

Rökarens informatörsroll

I och med att andra personer skall fungera som tobaksinformatörer så aktualiseras frågan om det är möjligt att informera om tobaken om man själv är rökare. Blir inte trovärdigheten dålig hos en sådan informatör? Lars Ramström menade att det inte är så enkelt. Skolbarn är ofta nog misstänksamma mot en icke-rökande tobaksinformatör som kan beskyl-las för att överdriva eller rentav moralisera. Den sortens trovärdighetsproblem slipper den rökande läraren. Om vi ser på studiedagsverksamheten så är ju många ditkommenderade med tjänsteplikt. I diskussionsskedet uppkommer ofta frågan från någon rökande lärare om det är riktigt att rökare skall predika mot rökningen. Det är då viktigt att framhålla, att det inte är frågan om att predika mot rökningen. Man bör vara uppmärksam på att göra

.....
Ju mer man breddar kunskapen desto svårare blir det att ställa sig själv utanför tillämpningen av kunskapen.
.....

en saklig och odramatisk framställning, där följderna av budskapet leder fram till entydiga slutsatser om att det är onödigt och skadligt att röka.

Kunskapens betydelse

En annan fråga som ofta diskuteras är vilken betydelse kunskap om tobakens skadeverkningar har för rökvanan. Läkarkåren har minskat sitt rökande och den har ju kunskaper inom området. Samtidigt känner vi alla till en hel del människor som kan mycket om tobak, men ändå fortsätter att röka.

I samtalet betonades vikten av vilken slags kunskap man strävar efter. Den kunskap som folk har är ofta en ytlig kunskap. Kunskapen måste vara mer specifik. Man bör kunna ange några sjukdomar som har samband med rökningen, antyda sjukdomsmekanismer och skadliga ämnen i röken. Man bör också veta litet grand om dessa sjukdomars förekomst och betydelse i tex livslängdshänseende. Kunskapen får heller inte begränsas bara till hälsofrågor. Det är viktigt att känna till psykologiska och sociologiska fakta om själva rökvanan och dess brytande. Ser vi på skillnader i rökslutarfrekvens i olika sociala mönster i tex England så ser vi, att kunskapen nått fram olika i olika grupper av människor. Man har slutat röka mest i socialgrupp I och inom den har läkargruppen gått före. Dessutom är det en sak att ha kunskap om tobakens skadeverkningar, men man behöver ändå inte ha integrerat denna kunskap så att man själv inser, att man kan drabbas av dessa skador. Lars Ramström påpekade, att ju mer man breddar kunskapen desto svårare blir det för människan att ställa sig själv vid sidan av tillämpningen av kunskapen.

Internationellt samarbete

Under senare år har det utvecklats ett rätt intensivt samarbete mellan olika länder när det gäller tobaksfrågan. I början på förra sommaren hölls den 4:e världskonferensen om rökning och hälsa i Stock-

holm (7).

Sedan hösten 1978 har samarbetet med Världshälsoorganisationen (WHO) blivit mer markerat genom att NTS är WHO Collaborating Centre for Reference on Smoking and Health. Detta innebär, att man ömsesidigt hjälper varandra och utbyter information. Detta underlättar det dokumentationsarbete som ligger i NTS målsättning. Sedan början på 70-talet har Lars Ramström också deltagit i arbetet inom WHO:s expertkommittéer då det gäller rökning och hälsa (9, 10). Han är också medlem i WHO:s stående expertpanel för rökfrågor. Dessa kontakter har inneburit mycket stimulans i tobaksarbetet. Visserligen finns det en tröghet i arbetet med tobaken. Många intressenter och intressekonflikter finns, men tobaksfrågan har blivit alltmer uppmärksammas och tillerkänts den betydelse den i realiteten har för världshälsan. Detta visade sig bl a i att WHO:s generaldirektör Mahler deltog i världskonferensen i Stockholm.

Nordiska tobaksarbetsgruppen verkade 1974-75 och lade fram ett förslag till nordiskt samarbete som först skulle ha en lösare form genom en kontaktmannagrupp och senare formaliseras. Det har ännu inte blivit något av dessa förslag. Informella kontakter upprätthålls framför allt med Norge, som har ett motsvarande fackorgan för tobaksfrågan genom Statens Tobaksskaderåd.

Ett uttryck för hur tobaksfrågan framhålles som en central hälsofråga är att världshälsodagen den 7 april i år ägnas åt tobaken.

Socialstyrelsens tobaksutredning

Den långa tågordning som fanns runt tobaksutredningen visar på de intresse motsättningar som finns i tobaksfrågan. Tillsättandet av utredningen hade sina rötter i ett riksdagsbeslut från 1968, då riksdagen begärde en utredning om tobakens skadeverkningar. Ingenting hände emellertid och 1971 organiserade NTS en uppvaktning av socialministern och detta ledde till en utredning inom socialstyrelsen. 1973 presenterade utredningen en rapport med namnet "Tobaksrökning". Inom Socialstyrelsen hade man en intern remissomgång på ett år innan rapporten skickades till departementet och då officiellt sändes ut på remiss. Tobaksutredningen kom att bli

Majoriteten av remissvaren på lagförslaget om rökfria offentliga miljöer var positiva, men trots det har inget mer hänt på två år.

motor för upplysning om tobakens skadeverkningsar. En kraftig budgetökning på upplysningssidan genomfördes, men ingen organisatorisk nydaning kom till stånd. Specialutredningar om tobaksreklam, lag om varningstexter och märkning av innehåll i tobaksprodukter initierades. Men riksdagen uttryckte sitt missnöje över att så litet hände inom området och dåvarande sjukvårdsministern Troedsson tillsatte Tobakskommittén som en allmän parlamentarisk utredning, vars uppgift var att ta ett samlat grepp i frågan.

Tobakskommittén

Paul Nordgren, som arbetar på halvtid som sekreterare inom kommittén, berättade om dess arbete. Den tillsattes hösten 1977 och hade först som uppgift att se vad man på kort sikt kunde göra. Detta ledde fram till delrapporten om rökning i offentliga miljöer. En lag skissades, där rökning i offentliga lokaler skulle förbjudas och rökning bara skulle få ske i särskilt anvisade lokaler. Lagen var litet speciell på det sättet, att inga påföljder för enskilda människor skulle finnas med. En omfattande informationskampanj skulle förbereda lagens introducerande. Förslaget lämnades till departementet i april 1978 och i remissomgången var majoriteten positiv till förslaget. De invändningar som kom var bl a av typen, att man menar, att det räcker med rekommendationer. Men ännu har ingen proposition kommit.

Tobakskommittén fortsätter sitt arbete med att ytterligare ge konkreta förslag till åtgärder inom området. I stort sett följer man huvudlinjerna från tobaksutredningen.

Marknadsföringen och tobaksskatten

Det brukar framhållas, att tobaksbranschen satsar ca 40 miljoner årligen på tobaksreklam. En fråga är om man kan tänka sig, att Tobaksbolaget i likhet

Är den liberala inställningen till människans rätt att välja destruktiva levnadsvanor riktig?

med Systembolaget skulle upplysa rökarna om måttfullhet.

Det finns en viktig skillnad mellan tobaksområdet och alkoholsituationen, menade Lars Ramström. I Sverige har inte Tobaksbolaget monopol på marknaden. Det visar sig, att Tobaksbolaget har 85 % av marknaden, men står för bara 50 % av reklamkostnaderna. När det gäller kvaliteten på reklamen eller hur vanliga KO-anmälningarna har varit så är de ungefär lika för de utländska och svenska tobaksbolagen. Om ägaren, staten, bestämde att just det svenska tobaksbolaget skulle upphöra med att göra reklam, så skulle det med stor sannolikhet innebära, att de utländska tobaksintressenterna ökade sin marknadsandel. De skulle vara de enda som tjänade på återhållsamheten hos Tobaksbolaget, eftersom dess monopol togs bort totalt 1967.

Man kan dock fråga sig om den liberala inställningen till att vi som människor har rätt att välja destruktiva levnadsvanor är rätt. Det är ju väldigt lätt att man då i likhet med vad som sker i alkoholsammanhang accepterar ovanan så länge den hålls inom socialt acceptabla ramar, men bryter man igenom så får man skylla sig själv. Den som drabbas av lungcancer och är rökare har sig själv att skylla. I samtalet betonades, att samhället har informationsplikt gentemot medborgarna. Om individens frihet i rent fysisk mening skall gälla så blir det samhällets plikt att påta sig denna informatörsroll, vilket ytterligare understryker nödvändigheten av upplysningsverksamhet.

Det svenska systemet är ett unikt blandsystem, som kanske kan beskrivas som ett statligt privatägande i funktionssättet. Vi diskuterade om samhäl-

Om individens frihet i rent fysisk mening skall gälla, så blir det samhällets plikt att påta sig en informatörsroll.

De 2,5 miljarder kronor i tobaksskatt årligen är ett politiskt bekvämt sätt att skaffa pengar till budgetministerns kassa, men ökar inte den svenska bruttonationalprodukten.

lets roll kanske skulle bli klarare om staten helt avvecklade sina företagarintressen i tobaksbranschen.

En annan aspekt är den, att statsförvaltningen får in 2,5 miljarder kronor per år i tobaksskatt. Detta ökar emellertid inte den svenska bruttonationalprodukten, utan det är bara ett, jämfört med andra alternativ, politiskt bekvämt sätt att skaffa pengar till budgetministerns kassa. Enda nackdelen med ett bortfall av tobaksskatteintäkter skulle vara att budgetministern fick välja ett annat, kanske politiskt mera obekvämt sätt att ta in dessa pengar. Men, samtidigt är vi intresserade av ett högt kostnadsläge på tobaksvaror. Pengarna kunde i stället gå tillbaka till antitobaks- och hälsoverksamhet.

Framtiden allt rökfriare

Det har redan vänt i tobaksfrågan. Rökningen håller på att minska, men under ett övergångsskede kommer snusningen att finnas med. Det är bland tillfällighetsrökarna som snusningen är allra vanligast. Lars Ramström förutspår en långsiktig tillbakagång för tobaken. Denna tillbakagång följer ett mönster, som setts i andra länder som England och USA. Utvecklingen stämmer inte bara totalt sett utan även då man analyserar olika grupper av människor. Ser vi på rökslutarna så kan det ju hända att en del av dem kommer att använda andra medel än tobak. Men farhågorna om att alkoholmissbruket skulle öka om vi stoppade tobakstillförseln totalt är

Om man aldrig börjar röka behöver man inte heller något substitut för rökningen.

till stor del rena fantasiprodukter, ansåg Paul Nordgren. Om man aldrig börjar röka, behöver man inte heller något substitut för rökningen.

REFERENSER

1. Barroll A & Ramström L M: Tobaksvanorna i Sverige. I: Tobaksrökning eller hälsa. h-fakta 8. Stockholm: Liber Förlag, 1979, sid 12–29.
2. Gästrin G: Rökfri graviditet. Stockholm: Nationalföreningen för Upplysning om Tobakens Skadeverkningar, 1977.
3. Gästrin G & Ramström L M: Rökavvänjning – en uppgift för all medicinalpersonal. Läkartidningen, 71: 3138–39, 1974.
4. Att undervisa om tobak. Stockholm: Nationalföreningen för Upplysning om Tobakens Skadeverkningar, 1980.
5. Johanson K E & Tibblin G: Tobaken – hälsorisk och miljöhot. Stockholm: Pogo Press, 1978.
6. Ramström L M & Östby N: Sveriges kamp mot tobaken. I: Last eller ovana? h-fakta 7. Stockholm: Liber Förlag, 1979, sid 17–32.
7. Ramström LM (ed): The smoking epidemic – a matter of worldwide concern. Proceedings of the 4th World Conference on Smoking and Health, Stockholm, Sweden, 18–21 June, 1979. Stockholm: Almqvist & Wiksell International, 1980.
8. Nordiska tobaksarbetsgruppens betänkande. Nordisk Utredningsserie, nr 24, 1975.
9. Smoking and Its Effects on Health. Report of the WHO Expert Committee. WHO Technical Report Series, No 568, 1975.
10. Controlling the Smoking Epidemic. Report of the WHO Expert Committee on Smoking Control. WHO Technical Report Series, No 636, 1979.

Nationalföreningen för Upplysning om Tobakens Skadeverkningar

Nationalföreningen för Upplysning om Tobakens Skadeverkningar är ett fristående fackorgan inom tobaksområdet. Föreningen består av enskilda individuella medlemmar samt av medlemsorganisationer. Organisatoriskt finns ett kansli i Stockholm, en styrelse och ett skol- och ungdomsråd samt ett vetenskapligt råd. Verksamheten sker i huvudsak inom tre olika huvudområden.

1. Opinionsskapande verksamhet.

NTS arrangerar konferenser runt olika tobaksfrågor. Förra sommaren var föreningen med och arrangerade 4:e Världskonferensen om rökning och hälsa. Ett omfattande material för allmän information om tobak produceras av NTS och den intresserade kan beställa en särskild materialkatalog.

Tidskriften *Tobaken och Vi* har under flera år utgivits av NTS. Den redogör för aktuella forskningsresultat och upplysningsåtgärder beträffande rökning och hälsa. Dessutom bevakas riksdagsdebatten i tobaksfrågan.

En nyhetslista "*Nytt från NTS*" utkommer med 6-8 nummer per år, där korta presenta-

tioner av aktuella händelser och nyheter inom tobaksområdet presenteras.

2. Informations- och dokumentationsverksamhet.

NTS håller på att bygga upp ett *fackbibliotek* inom tobaksområdet, det enda i landet. Genom de internationella kontakterna får NTS del av pågående arbeten inom tobaksområdet. På detta sätt samlas kunskaper inom området för att sedan kunna spridas vidare ut till de som arbetar med tobaksupplysning.

För att följa rökvanans förändring i Sverige genomförs årligen sedan 1976 undersökningar av "*Svenska folkets rökvanor*".

3. Skol- och ungdomsverksamhet.

NTS medverkar i informationsverksamhet till skolledare, lärare och föräldrar. Skolkonsulenterna deltar i arbete ute på skolorna, ofta i samband med anti-rökkampanjer. I samverkan med bla idrottsförbund har specialinriktat material för tobaksupplysning framställts. Den som vill ta del av den löpande informationen från NTS kan anmäla sitt intresse till föreningen.

Nationalföreningen för Upplysning om Tobakens Skadeverkningar
Sveavägen 166, Wenner-Gren center vån. 22, 113 46 Stockholm
Tel. 08-34 24 20, 34 24 22